

5) סו"ט (10)

כ"ט ק"א

החמט

שבת קל, א

תת

לעולם כדאמרי' במנחות²⁷ שדוד כשראה עצמו במרחץ נצטער ואמר אוי לי שאני ערום בלא מצוה כיון שנסתכל²⁸ במילי נתייבחה דעתו ואמי' למנצח על השמינית.

וכל מצוה שלא מסרו ישרי' עצמן עליה וכו'. כבר פי' הרמב"ן וז"ל בפ' במה טומנין²⁹ דאין אדם חייב למסור עצמו אלא על מצות לא תעשה, ואפי' בערקת[ת]א רמסאני משום לא תלכו בחוקות הגוים³⁰, אבל במצות עשה אין אדם חייב למסור עצמו. והראיה מתפילין, וכי כמה גדולים שהיו בימי אלישע לא קיימו על עצמם ונקדשתי בתוך בני ישר', אלא ודאי מצות עשה שאני משום דשב ואל תעשה הוא. והא דקאמר הכא כל מצוה שלא מסרו ישרי' עצמן עליה כגון תפילין, לאו למימרא שיהו חייבין למסור לו אלא ה"פ, כל מצוה שלא גלו דעתם שאפי"י³¹ חובה למסור עצמן עליה עדין מרופה היא בידם. מיהו הני מילי שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד אם רוצה לקדש את השם אפי' על מצוה עשה הרשות [בידון] ולא הוי מתחייב בנפשו³², ועליו נאמר³³ אספו לי חסידי כורתיו בריתי עלי זבח. וכן אמרי' במדרש³⁴ ואמר מה המכות האלה אשר הוכת בית מאהבי על מה אתה [יוצא] ליסקל על שנטלת לולב על מה יוצא ליסקל על שמלתי את בני, כל זה מפני קדוש השם. ובודאי שהראיה [שהביא] רבינו ז"ל מהא דאלישע אינה ראייה, דדילמא אותה עשה שמצאו לאלישע לאו שעת תפילין היתה, אלא חסירות³⁵ נוטלין כל היום, ולהכי לא מסרו עצמן עליה אלא אלישע מפני שהיה גדול בדור.

דא"ר ינאי תפילין צריך גוף נקי. אלמ(ל)א לא זהירין בהו ולא מסרו עצמן עליה לפי' מרופה היה בידם³⁶.

ומה יונה זו כנפיה [מגינות] עליה. פרש"י

טעמא משום חבובי מצוה, להדיע לרבים כמה מחבב את המצות, או דילמא לאו דוקא מגולה אלא הי"ה מכוסה על פי עדים וטעמא משום חשדה. דאילו בסופא דקתני ובסכנה הא"ר אליעזר לפרש דבריו, ולפי' קא מבעיא לן אליבא¹⁹ אי נמי דנפקא לן ולפי' מבעי' לן לשאר מצות שחייב אדם להראות שמתחבב במצות.

מהני' נמי דייקא. דמכרי למה לי למכתב ובשעת הסכנה מכסהו, דהא פשיטא שלא ימסור²⁰ עצמו בסכנה, ועוד דהאי רישא דקתני מביאו מגולה הוא רשות²¹ כל שרי בשעת הסכנה, אלא ודאי לא תנא סיפא אלא לדיוקא בסכנה אין שלא בסכנה לא וכו'.

אלא אי אמרת הוא וחד מאי עדים. כלומר איהו לנפשיה מי הוי עד דחד²² מפרסם ליה ואין כאן לא דיני ממונות ולא דיני נפשות, ואמאי קרי להו עדים שדאויים להעיד במקום אחר אם נוגע²³ בפרדות.

לא תאכלו כל נבילה. ובאותו פסוק עצמו נאמר לא תבשל גדי.

והיו מחים בזמנם. זקנים. ולא עוד אלא שפעם וכו'. פי' הראב"ד ז"ל דלהכי מייתי הכא האי עובדא, להודיען השם²⁴ שנותן הב"ה על קיום לאו ולא תסור, דכיון דר"א ראוי להורא' היה וכל זמן שלא נפסקה הלכה רשאין לעשות כדברי עצמן כדאיתא בפ"ק דיבמות²⁵, ובמקומו היו עושין כמותו לקיים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפי' שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל²⁶. קבלו השכר הזה. וכ"ש בשאר מילי דרבנן שהמקימן נוטל שכר.

שש אנוכי על אמרתך. פי' על אמרתך הראשונה שהיא מילה, שכל שאר מצות אינן מוכיחות כל שעה, כגון תפילין וציצית שחולצין בלילה או בבית המרחץ, אבל מצות מילה מעידה עליהם

ור' ברשי' (דיה משום) ובסמך. 19 סוה"ד חסר ומשוכש, ואצ"ל: ולפי' כן קא מבעיא לן אליבא דרי' אליעזר, אפי' דלא קי"ל כוחיה, משום דנפקא לן מינה לשאר מצות שחייב אדם להראות שמתחבב במצות. ועי' רש"י הנ"ל. 20 צ"ל: יכניס. 21 נדצ"ל: דאי רישא דקתני מביאו מגולה הוא רשות, פשיטא דשרי לכסותו בשעת הסכנה. 22 חסר כאן, ור' רש"י ד"ה ומשני. 23 נדצ"ל: אם אינו נוגע בערות. 24 צ"ל: השכר. 25 ד"א עי"ש. 26 ר' ספרי שופטים קנר ורש"י ורמב"ן דברים ז', א. 27 מג"ב. 28 כ"ה

ברשי' ד"ה שש, ובהג' הגרי"ב עה"ג הגיה (ע"פ הגמ' שם): נזכר. 29 לעיל מט"א ד"ה מאי, ור' גם ברבנו שם ד"ה כיון. 30 ר' סנהדרין ע"ב. 31 ט"ס, ואצ"ל: שהיא חביבה עליהם למסור עצמן עליה. 32 עי' ח"י רבנו לעיל ובהע' 33 שם. 33 תהלים נ"ה. 34 ילקוט זכריה עה"פ שם יג', (וכאן הפסוק כשיבוש), וכ"ה במכילתא יתרו פי', ויקר' לב"א. 35 נדצ"ל: שהנהגים מידת חסירות. 36 עי' רש"י ד"ה דא"ר, רשב"א, ח"י הר"ן ושיטה לר"ן.

וחד נפש ל שמונה ח: לידה, לפי בין דאורייתא להביא א אמרי' כה שמן משנינן. יי מילה אריכתא וף מילה לל, ועם ימר הרב יר דשרי דך גגות זוב דרך וקדימים דהא אין יג אדר' [איפשר איזמל ו דוחה ה מערב שבת. דקאמר (ומאי]

קז

הרשב"א

סימן רנג

שו"ת

זה מתיר. נאמר כדאי הוא פלוני המיקל לסמוך עליו, או נאמר כיון שהרב האלפסי והרמב"ם דלי שוין בכל דעת אחת זולתי במקומות, ישנו דין מן החיוב הוא שנסמוך עליהם בין בקליהון בין בחומריהון ולא נסמוך על פוסק אחר להקל.

תשובה תחלת כל דבר אומר שאין אומרין כדאי הוא פלוני לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו

בחכמה ובמנין. דהלכה פסוקה היא והולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין [ע"ז ג. א.]. ואפילו בשעת הדחוק אין סומכין על הקטן בחכמה ובמנין. וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים [שם] אלא אם כן שעת הדחוק שיש בו הפסד מרובה או כדצא כזה. וכמו שאמרו כפי קמא דנדה [פ. ט. ו] עשה רבי כרבי אלעזר, לאחר שנוכר אמר כדאי הוא ר' אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחוק. ואקשינן מאי לאחר שנוכר, אילמא לאחר שנוכר ראיין הלכה כרבי אלעזר אלא כרבנן בשעת הדחוק היכי עביד כותיה, אלא דלא איתמר לא הלכתא כמר ולא הלכתא כמר, ומאי לאחר שנוכר דלא יחיד פליגי עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדאי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחוק. ואמרינן התם מאי שעת הדחוק, איכא דאמרי שעת בצורת הראי, איכא דאמרי אפיש עובדא וחשו רבנן לפסידא דטהרות.

ומכל מקום עיקר דברים אלו שאמרת יש בהן חלוקין. שאין כל הפוסקים והחכמים שרים ולא כל המקומות שרים מן הדין. כיצד שורת הדין אם שנים הפוסקים כאחד זה אוסר זה מתיר, אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין ויצא שמו כן הולכין אחריו בין להחמיר בין להקל. היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם, בשל תורה הולכין אחר המחמיר דהוה ליה כספיקא דאורייתא, ובשל סופרים הולכין אחר המקל וכדאיתא בריש פרק קמא דעבודה זרה [שם]. ומי שסומך על המקל בשל תורה עובר, וזה מאותן שנאמר עליהן [שם ג. ט.] ומקלו יגיד לו כמו שאמרו [שם ט. ב.] אבל אם היה רב אחד במקום ולמדו הן הולכים אחר דבריו.

היו חלוקת ארץ ישראל ובלב בתרא דאיתרא [שם ט. א.] דאלו אוסרין ואלו מתירין ואוכלין, ואוכל בחשאי אפילו בבבל אם דעתו לחזור ולהמנות עם אנשי מקומה, ואף על פי שהוא חלב דאורייתא לדברי בני בבל. והנה במקומו של רבי אליעזר [שם קל. א.] כוונתן עצים לעשות פחמין לעשות אומל, ולא מיתו בידם חכמים לפי שהן עושין כדברי רבם. ובפרק כל הבשר [הילך קסז. א.] אמרינן ליה איקלע לבי יוסף וישבא, איתיא ליה רישא דטוסא כחלבא ולא אכל ולא אמר להו ולא מדי, כי אתא קמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו, אמר ליה אתריה דר'

עם כולם לסמוך ולחרוש. ולא מצאתי תירוץ אלא שרצה לעשות לפניו מן השורה. וכדמתרין במה שהקשו והא ר' ישמעאל בר יוסי זקן ואינה לפי כבודו היה ומשני לפניו הוא דעבד.

תשובה אם כן שאין פריקה וטעינה באדם הסוען, בשהקשו והא רבי ישמעאל כרבי יוסי זקן

ואינו לפי כבודו הוה קושיא אחרינא דעדיפא מינה טובא הוה להו לאקשווי והא אין פריקה וטעינה באדם, אלא ודאי איתגוהו באדם וכל שכן בפריקה מיהא משום צערא דישאל. ואי טעמא משום חסרון כיוס [ב"מ ל. ב.], כל שכן חסרון דגופא חמיר טפי. ואפילו בטעינא איכא משום צערא ומשום חסרון כיוס. דמי לא עסקינן דאדהכי והכי בטל משוקיה, ואי נמי דאתו גבבי ושקלי מאי דאיכא כהדיה כדאיתא התם. וכהמת גוי ומשוואי ישראל דאמרינן התם דאינו חייב הא אוקימנא כטעינה וכחמר גוי, הא אם היה ישראל מחמר אפילו בטעינה חייב משום צערא דישאל. והא דאמרינן התם [ב"ק שם] להנחה הקשונם ולא לדבר אחר, לאו למימרא שלא יהו שוין תמור ושור ואדם בשום דבר אחר, דהא להפרשת הר סיני שוין הן. אלא מאי אית לך למימר, התם לאו מהיקשא אחי'א לה אלא קרא בהדיא כתיב [שמות יט. יג.] אם בהמה אם איש. ומעתה פריקה וטעינה לאו מהיקשא אחי'א לה, אלא אפילו בטעינה בעלמא בטעמא אחי'א כדאמרו וכל שכן פריקה נמי איכא. ותדע לך דהא אדם אינו בחסימה כדאיתא בפרק הפועלין [ב"מ פ. ב.] ואחיא לרבויה מק"ו דשור שאינו מצוה עליו להחיותו ומזהר על חסימתו, אדם שפצה להחיותו אינו דין שיהא מזהר על חסימתו, ואם איתא לימא ליה להנחה הקשונם ולא לדבר אחר כדחוינן ליה מכלאים [פ"ה מ"ז]. אלא כל דלא אתי בהיקשא לא מדתי ולמען ינוח [ב"ב פ. ה. יז.]. ולפיכך התם דאיתא לרבויה מדין קל וחומר אצטרין למעוטי מקרא דכתיב [שם ג. ט.] כנפשך שבעך כנפשך כן נפשו של פועל. ועוד תדע דאם איתא דאדם אינו בפריקה, כי אמרינן התם בפרק שור שנגח את הפרה [פ. ט. ב.] חמור לאגמוריה חמור חמור ופריקה, אמאי לא אקשי אי הכי אדם נמי ליחייב כדאקשי בכלאים אי הכי אדם נמי ליתטר, אלא דאדם נמי אתה מצוה עליו בפריקה מקל וחומר ואפילו בטעינה ובטעמא אחי'א לה ולא בהיקשא כדאמרו.

ואם לקמן סי' רנ"ו - רנ"ו

רנ"ג

ומה שאמרת הלכה למעשה בדברים שהן במחלוקת בין חכמי הפוסקים שזה אומר

נבין, שאין הכל י' וגמרו. שאל"כ י' כך על הענבים דברי הבאי. אלא האשכולות ענבים, ברכות של רשות דך על גמר הפרו

ל ברפ"ט רמ"י סי' ס"ג יינו בשעת ראיה, ה כשהוא נהנה

מכך כזה אלא על ני שהוא שלו ככונה ה מפורש בתוספתא

י"ח ט"ו בן שבמריה שנתן ריח טוב נורא מיני בשמים

זמן עשוין עיקר תוספת ההנאה שנתן בשמים עיקר לריחן מצאת דרך זה רפה

ועל דבפרק אלו שכחיה ההוא גברא ור' ליה דלי בהדי י' ישמעאל להמעיני י' או זקן חכם דהא המעין וכדאמרינן ה [ב"ב ג. ב.] להנחה מא' לן דאדם מותר

3

שז

הרשב"א

סימן נד-רנו

שו"ת

קח

כן. אבל כל שיש להקשות ו אין דרך להקשות מן האחד להקשות ותיפוק לי דרבי יש הוא ועוד שאין טענה ופריק להאי טעמא דהוא העיקר נ כאן. זו בכיורו אינה תורה.

ק

כתבת עוד נראה לעיל סי' ראייה מק"ו דפרי שור שאין אנו מצווין ע איתא לימא ליה להנחה ו ומאי אצטרף קרא למי כהן וכולי. יש לומר גם בו מוצא ראייה מהדבר שהו מיניה וביה, ועדיפא ליה ראייה ממקום אחר. אבל להביא מלמען ינזח נשם ה לדבר אחר נבין נד, בן.

תשובה גם בזו אני אומר דא"כ קרא דכנפי דפועל למה לי, הא נפקא ועוד דהתם נמי שקלין וטר ואחיא לרבוייה מק"ו דאדם במחובר. ודחינן מה לאדם שנ חאמר בשור שאין אתה מצו ויהא שור מצווה להחיותו מ ניקרא כה, להן וחי אחיך עמך אחיך למעוטי שור תיפוק ממעייטין מלמען ינזח אלא מא ובהשבת אבדה נמי אפילו א בן דמרבין מיניה אבדו בשליהי מרובה נבין פא, בן. אן דפפנאי דאמרי טעמא דלמס דאיצטרכינן להיקשא ולא לכ דהא אשכתן דהקשו בהריא ל ולא ממעייטין ליה מלמען ין השוכר את הפועלים נפת, בן ו ולא שור במחובר צריכי קו תחסום שור בדישו, מכדי כל דכתב רחמנא למה לי, לאקי

תשובה דע כי הפירוש הנכון שבאותה שמועה הוא כך. שהמחט ראשה האחד עב והשני הוא הדק שנוקב ויורד. והריאה סמוכה לקנה מיד והכבד הוא בשיפולין. ולפיכך כשהצד הדק הנכנס הוא כלפי הכבד צריכה לעבור עד למטה עד המקום הכבד ובמקום צר. וחוששין אולי דרך כניסתה נטתה כאן או כאן ונקבה אחד מן הסמפנות במשהו בסמפוני הלב והכבד לפי שעוברת במקום צר ומהלך רב. וכשהוא נכנס דרך הצד העבה אינו עשוי לנקוב מחמת שהוא עבה ולפיכך אין חוששין לו. ואלו מחמת נקיבת הכבד אין חשש דבשר בעלמא הוא ואין הנקב פוסל בו. ולפיכך אין חשש כלל ואין הפרש בין שבא לפנינו שלם או חתוך שהרי אין חוששין לו מחמת עצמו כלל. ולא בכל המחטין העבים אמרו. שאפילו המחטין העבין המצויין אצלנו ואפילו אותן שעשויין לתפור בהן השקין בקל הן נוקבין אפילו בצד העבה שלהן.

אבל בריאה אין חשש בכל זה. לפי שכשהיא נכנסת דרך הקנה מיד פוגעת בריאה ומהלכה מועט, ולפיכך אין חוששין לה כלל בין קופא לבר ובין לגו. אלא שחוששין לריאה ממש שמא אחר שנכנס לריאה דחקה ונקבה את הריאה שנוקבתה במשהו. ולפיכך כשהיא שלמה לפנינו בודקין אותה, ואם עולה בנפיתה כשרה. ומכל מקום בלי בדיקה אין מתירין אותה. ולפיכך כשאנייה כלה שלימה לפנינו שאי אפשר לבדקה חוששין לה. כמו שאמרו בגמרא נשם הם שהתירו יודעין מאי זה טעם התירו. כלומר שהרי באה לפנייה שלמה ובדיקה ונמצאת בלא נקב. אבל אנו שלא בא לפנינו אלא חתוכה לבד ואי אפשר לבדוק על מה נסמך להתיר.

רנו

עוד חזר השואל וכתב על מה שהשבתי לו בטענה ופריקה דאדם נשיל סי רנב. זה לשונו, השבת הא דאמרינן בעובדא דר' ישמעאל נביס ל בן דאשכחיה ההוא גברא דהוה דרי פתכא דאופי וכו'. אם כן דפריקה ומעינה אינה באדם, כי אקשי והא ר' ישמעאל בר' יוסי זקן ואינה לפי כבודו הוה, אמאי לא אקשי והא פריקה ומעינה אינה באדם. אשיב שההלכה בנויה על זקן ואינה לפי כבודו ולהכי אקשי מינה, והוא הדין דהוה מצי לאקשווי והא פריקה ומעינה אינה באדם ע"כ.

תשובה זו אינה תורה, שכל שיש להקשות בענין אחד מטעם אחד לבד ומשתי מקראות אפשר לומר

יהודה בן בתירא הוה ואמינא דילמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב. וכן רבים. **ומן הדרך הוה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים, במקום שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הרב אלפסי זכרוננו לברכה ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי חברו הרמב"ם ז"ל, והרי עשו אלו הגדולים כרבם. ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראייה לאסור מה שהם מתירין נוהג בו איסור, שאין אלו כרבם ממש דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבם במקומו. כתובא דאיתרא דבא"י שכלם נוהגין בו התר כרבם שלמדום כל חלב לרבוה חלב שעל הקרב. ובמקום שיש שנים שוים שהולכין אחר המחמיר בשל תורה, דוקא כשהם אחד כנגד אחד. אבל אם שנים הם כנגד האחד הולכין אחר הרוב. ואם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המקל בזה אפשר שיעשה בקולו מפני שהוא מסכים כהוראתו עם המקל והם רבים כנגד היחיד. זה שנראה לי כענינים אלו.**

ראה לעיל סי' צח

רנד

שאלת לבאר לך על אי זו מצוה מברכין על עשייתה ועל אי זו אין מברכין כגון צדקה ושאר גמילות חסדים.

דע כי כל מצוה שאי אפשר לו בגמר עשייתה להעשות בינו לבין עצמו, אלא צריכה אחר עמו אין מברכין עליה, כגון צדקה ובקור חולים וכיוצא בזה. שאם אין לקבל או שאינו רוצה לקבל, וכן בקור חולים שאם אין חולה לבקרו או שאינו רוצה בבקורו, אי אפשר לו לעשותה אין מברך עליהם וכן כל כיוצא בהן. עוד יש כללין אחרים בזה והוצרכו גדולי הדורות לחפש אחריהן. ויש למקצתן כללין ואכתוב לך קצת מהן.

ראה לעיל סי' יח ובחי' סי' רפג

רנה

שאלת עוד, במחמא דאשכח בחתוכא דכבדא וחי' פה, בן שחלקו בין קופא לבר ובין קופא לגו. ואלו בחתוכא דריאה לא חלקו. מה הפרש בזה בין כבדא לריאה.

נפש הרב

[ואולי יש להבין דבר זה עפ"י המחלוקת באותה הדרגה (עפ"י ד' אסור לזה הגרוע לחוות דעתו ולחלו בעימות אליו, איננו בכלל בבחינת א בגדר הענין דרבינא ורב אשי סוף הו ובקשר לזה ע"י סדר הדורות שו

הוא לבדו לקלוט לתוכו את כל מסורת הרגש וההשקפה. ולפיכך רק לו לבדו נמסרה התורה, בנגוד לשאר התלמידים, ע"כ שמעתי.¹² כלומר (כן נ"ל בכונת דברי רבנו, ז"ל), שדרגתו בתורת בעל-מסורה היתה גבוהה מאשר דרגת אלעזר ופנחס, וכמו שדרגת התנאים והאמוראים (שקודם רבינא ורב אשי) היתה גבוהה (עפ"י דין, וכנ"ל) מאשר דרגת כל בעלי המסורה שבאו אחריהם. ונ"מ לדינא בזה, לענין לחלוק עליהם, וכנ"ל מהרמ"א ובהגר"א לחו"מ (סי' כ"ה).

ושמעתי מרבנו, ז"ל, בלמדנו מסי' סנהדרין בישיבה דמאי דאזלינן בתר רובא לפסוק כב"ה נגד ב"ש למרות מה שב"ש הוה מחדדי טפי (יבמות יד.), הני מילי כשהחכמים בעלי המחלוקת שייכים לכל הפחות לאותו הסוג בלימוד. אבל כשאננם מאותה הליגי"ע בכלל, ככה"ג לא שייך לומר דניזיל בתר רובא להכריע כהחלשים והגרועים נגד המופלא והמצויין. [ע"י ספר החינוך (מצוה ע"ח) ומנח"י שמה. (ד"ע).] ובתורת משל אמר בזה"ל (ביידיש), שאם יגיד זקנו הגי"ר חיים, ז"ל, את דעתו באיזה ענין בהלכה, וכל חברי הסתדרות הרבנים יחוו את דעתם לנגדו, בודאי לא שייך לומר ככה"ג דאזלינן בתר רובא. עכ"ל.¹³

12. וסיים רבנו אז את דבריו ואמר, שלא רק אצל משה רבנו היה הדבר כן, אלא אף אצל כל אדם גדול שמוטר רובי תורתיו לכמה וכמה תלמידיו, שרק אחד או שנים מהם זוכים באמת לקבל ממנו את המסורה, כלומר, להתקשר נפש האחד בנפש השני ולקבל מן הרב את הריתמוס הנ"ל.

13. ואולי יל"פ דזו היתה כונת הבת קול (בב"מ נט:) מה לכס אצל רבי אלעזר שהלכה כמותו בכל מקום, כלומר, שהבת קול קבעה ש"א היה בסוג אחר לגמרי מאשר שאר התנאים חכמי דורו, וכמשל רבנו מהגר"ח וחברי ההסתדרות הנ"ל, ואשר ממילא תמיד הלכה כמותו, למרות כללא דיחיד ורבים הלכה כרבים, וכביאור רבנו (בסי' דברי הגות ע"מ סה) כייחודו של משה רבנו כאדון הנביאים. [ואעפ"כ לא קיי"ל כבת קול, דלא בשמים היא. ולכאורה דברינו אלה הם דלא כדעה הראשונה שבתוס' בי"מ שמה בדי"ה לא בשמים היא, שכאן היתה הבת קול כנגד ההלכה.]

וכלשו"ן הזה כתב הגאון הרב דקאוונא (בעהמח"ס דכר אברהם) במכתבו

אודות רבנו, [שנדפס בירחון הפרדס, ח השמש כגבורתו עולה על שמי התלמוד ו התלמוד, ולנונה זהרו ילכו מבקשי ד ותרשישים יתנשא ארו גדול אשר חסנו ו ארי בן ליש צעיר לימים ואב לחכמי תורה גומרין עליו את ההלל, כש"ת מוהר"ר יו הגדול וכ"ו מוהר"ר משה הלוי סאלאווי הגדול שנחבורה, רבנו הגדול רבן של ו וצללה"ה, כמה מושל בים התלמוד עד ע נסתרות ומפענח נעלמות ובוקע נתיב אור להאי רב גאון שעליו יסמכו חכמים להיות בכל מקום, ורבנן לישרו ל"י: טובינא דר דאומתי, והי עמו לנהל עם ה', להרביץ עיניו כבנין אריאל כהנים בעבודתם ולווי ועמודא דנהורא, אברהם דובער הכהן שפי ועפ"י פשוטו נראה שלזה נתכוון הגו בכ"מ], שרבנו לא רק שעמד בדרגה יותר אלא שהוא השתייך לסוג אחר בפ"ע. גארעליק, ז"ל, שאמר שהגר"ח"ע היה מחנ אומר שכל הבריאה נחלקה להי סוגים נפ רב (כלומר, הגר"ח), שהוא, ז"ל, הרגיש דברי הכוזרי שכתב שישראל לא רק שה אלא כסוג בפני"ע המה.

(6) אסא יואר (ק)

יה הרמב"ן (דף ג' אות ה') **ספר שרש ראשון המצות הרמב"ן (דף ד' אות ט')** **הרמב"ן (דף ה' אות ט')**

השנה (ה'ט) לענין שני המכות שלדוד אמר יהודה ברבי חסדון מרובה כולע משכון מועט. ועוד כפיין שנאמר למשה כפיני שיקבלו עליהם ישראל מצות ב"ד הגדול וכלו הם וחקנו את אלנו ככר נאמרנו כלם למשה כפיני לין הפרס כיניסם בלמיתרם סיני אלם שזם כפרס וזה בכלל. וכבר הלכות לענין מדברי הרב שהתקיים דרש"י במצות העמידות להחזיקם שקבלו אותן עליהם כפיני, כלומה שהזכיר מפרק שבועת הדיינים (גה) וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל אמר להם הוו יודעים שלם על דעתכם מני מעשיכם חמכם אלם על דעתי ועל דעת המקום שני ולם חמכם לבדכם חכמי כורת את הכרית הזאת ואת האלה הזאת לין יי אלם מצות שנלמדו כפיני מצות העמידות להחזיקם כגון מקרא מגילה מנין כלומר מנין שהשביען משה עליהם על דעת המקום ועל דעתו מנין קיימו וקבלו היסודים עליהם ועל זרעם קיימו מה שקבלו עליהם ככר. הרי זה דבר מפורסם להם שקיימם מגלה מקובלת מפינו ונכרת עליה ברית כשלא המצות וכלה בה שבועה על דעת משה ועל דעת המקום אם כן נאמר לא יאמרו עליה ועל כיוולם בה נאמרנו למשה כפיני. ואם לא יהיה הכרית אשר נאמר בה כפיני אלם שיהיו ככל הגדול ולמשה כל מה שיוצא ופי' הפרס בזה בין הכרית שיראוהו או שיוציאוהו כפיני או שיוצא

הצווי בלא ספק הוא שנאכיל הרעב ונכסה הערומ ונתן מצע למי שאין לו מצע וכמות למי שאין לו כסות ונשיא הפני שאין לו יכולת להנשא ונרכיב מי שדרכו לרכוב כמו שהוא מפורסם בלשון התלמוד (כמונות טו) שזה כלו נכנס תחת אמרו די מחסורו. והיה לשון התלמוד אצל אלו מחובר בלעגי שפה ובלשון אחרת ולולי זה לא מנו מקרא מגלה והדומה לו עם המצות שנאמר לו למשה כפיני. ולשון גמר שברעות (פג) אין לי אלא מצות שבצטור על הר סיני מצות שעתידין להתחדש כגון מקרא מגלה מניין תלמוד לומר קיימו וקבלו קיימו מה

דבריהם ככל מה שיסדרוהו לו יעשו בו היקף ולאמר לא תפסור את המצוה אשר יגידו לך ימין ושמאל. וכן כתב עוד גלשון ספר מצות קצ"ד אמר שלמנונין לשמות בקול בית דין הגדול ולמשה כל מה שיוצא ופי' הפרס בזה בין הכרית שיראוהו או שיוציאוהו כפיני או שיוצא

מגילת אסתר
 ואל בסיני פרשת שתיי יין ופרשת משמרות כהונה ולויה ומתנות כהונה ולא הוציאם ריש מזה החשבון של תרי"ג וגם מצות רבות לא נאמרו בסיני אלא בשעת מעשה כגון דין מקישש דין בנות פלגוד. השלישי שמאמר שנאמר למשה בסיני שישראל יקבלו עליהם כל אשר יגזרו התקמים שבכל דור ודור הרי מצותם יקראו למשה עליהם בסיני ולא בראשית ר"ע שבועת הדיינים שישראל יקבלו עליהם בסיני כל המצות העתידות להתחדש לאחר זמן מאותה עת דאמר אין לי אלא מצות שקבלו עליהם כהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין חיל קיימו וקבלו קיימו בה שקבלו כבר ואף אם נאמר שקבלו על כסותם לעשות כל מה שיסדרו עליהם התקמים מ"ם קבלו זהו בכלל נאמרנו למשה כפיני: ונראה כי שהתכוון הוא כדברי הרב לבלתי הכניס בו המספר שצות דרבנן. ואפילו היה הירשא תרי"ג מצות נצטור ישראל כפי מצות הרמב"ן (פ) מ"ם לא יבאו במנין לפי שלא מצאו מצות דרבנן וקראום חכמי התלמוד מצות או צווי רק תקנה או גזרה וכפי"ב בב"ק ס"פ מרובה (פג) עשר תקנות תקן עזרא שקורין במנהג בשבת וקורין במזמיר ובשני כו'. ועל כרחק כל אלו מצות הן ואפילו הכי לא קאמר עשר מצות צוה עזרא. וכן בעי"ז פרק אין מעמידין (סג) בכתובות סאל ר' יוסמעאל את ר' יוסי כשהיו מלכים בדרך כפיני בה אסרו גבנות הגנים וכו' ומסיק התם והראוי לרבר אחר ולא פירש לו השעם וקא בעי בגמרא (נה) כ"ס לא הסיב לו השעם וכפיני גזרה חדשה היא ואין שפסקין בה כפיני גזרה חדשה או צווי הדטי ואין הוה מצות דרבנן ולא קראוהו מצות חדשה או צווי הדטי ואין הוה שקראוהו גזרה מפני שגזרוהו על אסור דאורייתא שהוא את את דמסם לנפשותיהם אדרש ודרשיל (פ"ק נג) אזהרה להורג את עצמו ולכן גזרו על הבנינה משום סכנת נפשות. דהא אפילו לא באה אזהרה על זה בלתי ששיטא כי היו מתקנים תקנות וגזרות להסדר כיון ולהגביל מסכנתו. ועוד ראינו כי על מצות דרבנן לא יאמר לישן כיונה שהרי כשנאמר שם בחולין פ' כל הבשר (ק) א"ר יצחק בר אבהו נטיילת דיום להולין כפיני סדר תרומה ועוד משום כיונה קא כתבה תלמידיא מאי מצוה, ויה לפי שלשון מצוה לא שייך אלא במצות דאורייתא ונטי"י אינה כרית ומשני אכר אביי מצוה לשימיע דברי הכבים פ"י כי משום מצוה היא מצינו דאורייתא כהנה נקרא בשם מצוה כיוסם דתי דרבנן אלא כיוסם דתי מצינו מהות לכצע לאשר יגזרו התקמים עלינו שני לא תסור. ועוד בפ"ב דיבמות (ג) קאמי' במתני' אסור מצוה שניות מדין. וקא בעי התם נמי אמאי קרא ליה אסור מצוה אמר אביי מצוה לשמע דברי התמים. ובפ"ב דערובין (לג) בשעת שתקן שלמה ערובין ונטי"י יצאת' ביק ואמרה בני אם חכם לבך וכו'. ולא קאמי' בשעת שזוה שלמה על ערובין ונטי"י. ומ"ש (נ) כי בדרך

הרמב"ן (דף ה' אות ט')
 הדבר שסיכמו עליו שהם להם שיהיה יוסר וחזקו וחק בנין המצות ויס מצות אחרו כביאים וחכמים ופסטי בכל י: ויניגה ידים וערובין כל אל היינו לנו לקבלם ולשמרם תסור מן הדבר אשר יגידו ובתלם. ומבואר מה עוד כי שופטים (מפרס פ"ב ט"ז) כי אחד דברים שמלמד אוח (השמונה והס מורה שבעל פה המדות שהמורה נדרשת ל דברים שעשו אותם סיג לנו מעשה השעה והס הגזרות והמהגות בכל אחד ואחד דברים אלו מורה עשה לפי והעבור על כל אחת מהן ע העשה הרי הוא אומר על פ אשר יורוך אלו הגזרות ו להקין כהם לרבים כדי ל להקין העולם ועל המשפט ס לך לנו דברים שילמדו אותם אלו דברי הרב. ונתייב עוד על הגזרות והמקנות לפי ש

הוא ודלי על של תורה שי יבואל הוא על אותן שלט זמני (יפני' לפי ויני' יגיד' עלמנו דמרי"ג מצות נלמון ככתב סהן היה שנתן מצות הריב"ז עלמו כי להם כחול על כה"ג מעטם אחר זה כן נאמר למשה כפיני לני מדבריו מני כפינים. הרי דברייהם לשון מורה ולמנון הקביה נסכו מים לפני כל דברים מלכותו וזכרונותו כל כה"ג וסע עוד אלו אלו דברייהם לשון מורה ולמנון הקביה נסכו מים לפני כל תורה ליונו שאל לה לשון נ ד"ס כי בס' הן תורה וכן כפיני' ומלמד (פ"י פ"ג) ועל פי הדברים האלה כרתו על תורה שבע"פ ודרך כי ככתב (וי' לין לין) את ויהיה לשון מורה למדה אוח ויהיו הוא קבלו למר כו' ומ"ש לא יבין לכתוב

(1)

לב שמה סג

והם מעת גלוה אברהם מארץ כנען נפט
 ארצות רק עקר המושב בארץ היה וכן
 בעולי גולה וכו' ומתוך אחר מספרם כל
 ואנו חכמים בכפר עולם כפרט מינה
 ובדברי חכמים רבות נתגמור ע"י:
 הרשעה ופסיק גם אל הטעה היה השלי.
 ממלך שהו הדבר בכלם מתקומם או מר
 אינו ממלך הרוב ומהכרח הזה על הרוב
 כעשיית הרוב. והנה בנפסק הנולדים ליעו
 כמותם והוא לא נולד שם, זה מנוול כג
 עוד כפרת ארץ לכל ארצה ומהלך רחל ו
 שנים בכלל השנעוס נפט שכל: מליטה
 הם שם בתמיים. וכן פשוט כפרטה שעמי
 מנוול מן הכתובים שמוכר בני ישראל
 אה. ומיני עולי גולה בעולם ככלל מנו
 שנה. ככלה כלם הענין מוכיח מתוכו שה
 שמשלו עם אלו שנים שם גילוי וכוונתו
 דעת עד שנפטר שם הוא כלל במאמר
 היה לו לאמר כפרטה דמחמו ועלי אפי
 תרי"ג מותם נאמר למשה כסיתי. וכ
 ששן עוד הרמזין דשמי פרישות בחורה
 נמשה אלם להארץ ולא כסיתי פרשת שמי
 ונזייה וממנו כהונה ולא חששו להוציא
 לא לאמר כסיתי אלם כבעת מעשה כד
 חששו לאן וכענין זה חמי כגמי דגמי מער
 מכללו של דוד יהודה כד אומר חשב
 עכ"ל. ומי דמתיק מתיק דימיני מני
 ככחוש מהשפעת המפורש בפרשן שמי
 ככלל זה מה שיכירע לומר בו שגם
 המועם כמו שגם שם בני ישראל כלו
 אורכוס לעיל. גם כפרשיוש האמרנו לאו
 כבעת מועה ואלו כסיתי י"ל שכל אלו
 שכן הן עשה ויאלו חתומי לומר שלמיט
 הכינות וממנו כהונה ולא חששו להוציא
 כן במלכות של פוסרים שלא הוכר לנו
 עמה. ואם מועם שלל מלך כסיתי להש
 הרמזים יפה כי הוא ישיני

הרמב"ן

ד"ו. ו. (פ"ט ס)

לא יקני, בין השמשות ספיקה הוט
 הכה לקולל חז"ל הכה לקולל.
 שלמרו (שם ד.) הדניק פת כמנור
 אסור סקילה. ולמרו (שם טס:)

והמשנה איסור מצוה רצוה בו השניית ואמרו
 מאי מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים. וכן היה
 להם למנות בכלל אחות הלוצה שהיא מדברי
 סופרים (שם מל. וי"ג). ובכלל אם נמנה כל עשה
 דרבנן וכל לא תעשה דרבנן יהיה זה עולה לאלפים
 רבים. וזה דבר מבואר. והכלל כי כל מה שהוא
 דרבנן לא ימנה בכלל תרי"ג מצות. כי הכלל
 הזה הוא כולו כתוב בתורה אין בו דבר דרבנן
 כמו שנבאר. ואמנם היתום מוניין קצת הדברים
 שהם דרבנן ועוברים קצתם בבחייה מהם הוא
 ענין אי אפשר לקבלו בשום פנים. אמרו מי
 שאמרו. הנה בארנו ענין זה השרש ומופתו עד
 שלא נשאר בו ספק כלל על שום אדם:

מאוס הפסד מועט. ומפסקין כהנים את עמם כמזמנה שלדבריהם
 לרבות ממכר אומות העולם כדי ששם יזכה ויבאן בין מלכי ישראל
 למלכי אומות העולם (ברכו י"ז).
 ואף כעונשים שלדבריהם שלאחמיהם
 אין להם חלק דעו כמו שלמרו (פסחי ג.) מגידן על שני ימים מוכים
 פ"ט ס

מגילת אסתר
 ולכן לא נוסף ולא נגרע במאמר רק משום כפרתוה. ומה שאמר
 עוד [ו:] כי ר' שמלאי כלל מצות רבות בזה המספר ולא נאמר למשה
 אלא לאהרן וגם לא באמר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 משמרות כהונה ולויה. אני אומר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 הדכי איתא בובחים פ' בהרא (פ"ט): תניא ר' עקיבא אומר כללות
 נאמרו כסיתי וכשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 נאמרו כסיתי ונשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 בסוטה פ' והלו נאמרי (ל.) ר' עקיבא אומר כללות ופרשות
 בסתם נאמרה תורה כסיתי ולא נתפרשה לו ביון כסיתי נאמר וכתב
 עליו את עולותיה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 כי כל התורה נאמרה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 פרט ל' עקיבא. ומה שכתוב בפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן למשה
 יין ושכר אל תשת אין פירושו שדבר אל אהרן אלא שדבר למשה
 אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתן בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה
 כיון שידע אהרן שבני ידעו מקום שחן וקבל שכו. וכתבו שם
 התוספות דבתיכ איתא שבשכר זה נתיחד אצלו הדבור דתיכ בפרשת
 יין ושכר אל תשת ידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה והקשו שם
 וז"ל ותמיא דבספרי דרשי בפרשת קרח דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 שומע אני שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 מהתורה והתורה שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 ליד ולג לישיראל. הרי כבואר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 שהו בפרש' קרח למשה נאמר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 מקושש כי לא נאמר כסיתי רק בשעת משחה. ואת אהרן קשיא שהרי
 עקר הדין היה ידע כרעיה מנה שנתאר לו כסיתי כדא"י בוגשפרין
 (שם). תניא ידע היה כשה רביה מההקושש במיתה שני מחללה
 מות יומת אלא אל היה יודע באינו מיתה נהרג שני כי לא פרש וכו'.

המצות

ד"ו. ו. (פ"ט ס)

זכיו לארץ שכל דבריהם לאו ועשה הם. ולדומיהו כלל המלמוד
 ומרים הפך מה שפירי הם ינין כל דברי פוסרים להקל. מהם בלשון
 פ"ט שלמרו (פ"ט ג. וי"ג) ספיקה דלורייט לחומרל וספיקה דרבנן
 קולל. והקלו בששן פיסורין דבריהם לומר שלמי לומר כפרת
 לשון שלפסחים (פ"ט) סימך דלמריין
 ז' ארמין שלמי לומר. והשלמינו
 הקטנים שלמי ראוים להעיד כמו
 שלמרו שם (ד:) דניקת חמין דרבנן
 והמניניהו רבנן קדרנן. וכן בענין
 חמין ששם הקטר חמומין דרבנן
 והמניניהו רבנן קדרנן כדלויט
 כעירובין (פ"ט ג.) ובכתיובות (כ"ט).
 ומהם עוד במנות הקלו, אמרו (ברכות
 פ"ט) ספק קרפ קרית שמע ספק לא
 הרל חמין חזר וקולל ק"ש ספק
 אמר למת ויזכ ספק לא אמר חזר
 ולאמר למת ויזכ מלי טעמא ק"ש
 דרבנן אמר חזר ויזכ דלורייט. ואלו
 עוד מלם חסילו דבריהם הסומריים זה
 חמין כ"ט ספק לא אמר חזר
 מדליקין (ה.) אמרו לו שנים לא
 וערב עלינו למח ערב עלינו חכמוד
 יום ולחור ערב עלינו בין השמשות זה שערב עלינו ערובי משחשכה
 ערובין בין השמשות זה שערב עלינו בין השמשות יומת הוא כהרל
 ספיקה קנו ערוב ושלמו מה נפטר מי בין השמשות ליליל הוא קמל יקני כהרל
 יקני קמל לא יקני מי בין השמשות ליליל הוא קמל יקני כהרל

ספר

ד"ו. ו. (פ"ט ס)

מאוס הפסד מועט. ומפסקין כהנים את עמם כמזמנה שלדבריהם
 לרבות ממכר אומות העולם כדי ששם יזכה ויבאן בין מלכי ישראל
 למלכי אומות העולם (ברכו י"ז).
 ואף כעונשים שלדבריהם שלאחמיהם
 אין להם חלק דעו כמו שלמרו (פסחי ג.) מגידן על שני ימים מוכים
 פ"ט ס

מגילת אסתר
 ולכן לא נוסף ולא נגרע במאמר רק משום כפרתוה. ומה שאמר
 עוד [ו:] כי ר' שמלאי כלל מצות רבות בזה המספר ולא נאמר למשה
 אלא לאהרן וגם לא באמר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 משמרות כהונה ולויה. אני אומר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 הדכי איתא בובחים פ' בהרא (פ"ט): תניא ר' עקיבא אומר כללות
 נאמרו כסיתי וכשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 נאמרו כסיתי ונשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 בסוטה פ' והלו נאמרי (ל.) ר' עקיבא אומר כללות ופרשות
 בסתם נאמרה תורה כסיתי ולא נתפרשה לו ביון כסיתי נאמר וכתב
 עליו את עולותיה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 כי כל התורה נאמרה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 פרט ל' עקיבא. ומה שכתוב בפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן למשה
 יין ושכר אל תשת אין פירושו שדבר אל אהרן אלא שדבר למשה
 אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתן בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה
 כיון שידע אהרן שבני ידעו מקום שחן וקבל שכו. וכתבו שם
 התוספות דבתיכ איתא שבשכר זה נתיחד אצלו הדבור דתיכ בפרשת
 יין ושכר אל תשת ידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה והקשו שם
 וז"ל ותמיא דבספרי דרשי בפרשת קרח דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 שומע אני שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 מהתורה והתורה שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 ליד ולג לישיראל. הרי כבואר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 שהו בפרש' קרח למשה נאמר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 מקושש כי לא נאמר כסיתי רק בשעת משחה. ואת אהרן קשיא שהרי
 עקר הדין היה ידע כרעיה מנה שנתאר לו כסיתי כדא"י בוגשפרין
 (שם). תניא ידע היה כשה רביה מההקושש במיתה שני מחללה
 מות יומת אלא אל היה יודע באינו מיתה נהרג שני כי לא פרש וכו'.

הרמב"ן

ד"ו. ו. (פ"ט ס)

מאוס הפסד מועט. ומפסקין כהנים את עמם כמזמנה שלדבריהם
 לרבות ממכר אומות העולם כדי ששם יזכה ויבאן בין מלכי ישראל
 למלכי אומות העולם (ברכו י"ז).
 ואף כעונשים שלדבריהם שלאחמיהם
 אין להם חלק דעו כמו שלמרו (פסחי ג.) מגידן על שני ימים מוכים
 פ"ט ס

מגילת אסתר
 ולכן לא נוסף ולא נגרע במאמר רק משום כפרתוה. ומה שאמר
 עוד [ו:] כי ר' שמלאי כלל מצות רבות בזה המספר ולא נאמר למשה
 אלא לאהרן וגם לא באמר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 משמרות כהונה ולויה. אני אומר שכל המצות נאמרו למשה כסיתי.
 הדכי איתא בובחים פ' בהרא (פ"ט): תניא ר' עקיבא אומר כללות
 נאמרו כסיתי וכשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 נאמרו כסיתי ונשנו כהאל מרעז ושחשלו כפרות מראב. וכן איתא
 בסוטה פ' והלו נאמרי (ל.) ר' עקיבא אומר כללות ופרשות
 בסתם נאמרה תורה כסיתי ולא נתפרשה לו ביון כסיתי נאמר וכתב
 עליו את עולותיה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 כי כל התורה נאמרה ואת שלמיה ולא פירש מתן דמים כידר וכו'. והנה
 פרט ל' עקיבא. ומה שכתוב בפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן למשה
 יין ושכר אל תשת אין פירושו שדבר אל אהרן אלא שדבר למשה
 אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתן בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה
 כיון שידע אהרן שבני ידעו מקום שחן וקבל שכו. וכתבו שם
 התוספות דבתיכ איתא שבשכר זה נתיחד אצלו הדבור דתיכ בפרשת
 יין ושכר אל תשת ידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה והקשו שם
 וז"ל ותמיא דבספרי דרשי בפרשת קרח דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 שומע אני שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 מהתורה והתורה שדבור אל אהרן ת"ל נאמר דבתיכ ידבר ה' אל אהרן
 ליד ולג לישיראל. הרי כבואר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 שהו בפרש' קרח למשה נאמר שפרשת כסיתי ידבר ה' אל אהרן
 מקושש כי לא נאמר כסיתי רק בשעת משחה. ואת אהרן קשיא שהרי
 עקר הדין היה ידע כרעיה מנה שנתאר לו כסיתי כדא"י בוגשפרין
 (שם). תניא ידע היה כשה רביה מההקושש במיתה שני מחללה
 מות יומת אלא אל היה יודע באינו מיתה נהרג שני כי לא פרש וכו'.

3

מפרש פיר סיג'י' ומג'י' ס'ג' כ"ט

1008 ומס'ת' ר"ו פ"ט' ד"ג פ"ט'

ט"ב

מרגניתא שרש ראשון

המכר היטל מפרש

דבנן נעשה זקן ממרא ש"מ ד
הבה בכלל לא תסור דאוריית
לך יהודי וסיל התם על דבר
ופירשו מדי' ומפרש התלמוד
יהודא משום דכתבי' על פי התור
עז דאיכא תורה ויוקד לא תיב
הרמב"ם דרשי' על פי התורה א'
הגזירות ותקנות. דהא ר' יוחנן
פי' ותורה אשר יורוק והעם מן
תורה ויוקד שהוא דבר שעיקרו
ותירושו מדברי מוסרים. ואם
תא הרמב"ם ספק כ"י יהודא ס'
זקן ממרא ונהרג אם המרה הוה
ארבע פרשיות או גזרע מד'
אליבא דר' יהודא כדארי אלעזר
אושעיא (סג): אינו חייב אלא על
מדברי תורה ופירשו מדי' וז'
ואם הוסיף גזרע האין לנו אלא ו'
דרי' יהודא. כדי ליישב זאת
לשון הרמב"ם בפ"ד מהל' ממו
השנת הראב"ד ואפרש לך כו
בהשגתו ואיכא שיטת הרמב"ם
עליו קרשית השגה זו.
שה ח"כ אחד כתנולקו דבבר
וזנו כרת ושגגתו חטאת או ל'
הכביר ליד דבר שהיבינו על ז'
שגגתו חטאת כיצד נחליק באש
הגיל הלי ג' כתב ואם לא תו
ליוי כו - ר"ל ליוי דבר שי'
ושגגתו חטאת - ספור חוץ מסצו
כיצד הורה להוסיף טוטפת חמ'
הקשנה חמש טוטפות היו חייב
בתחילה ל' בחיט כהלתו ה'
ודבק בחיצוץ שהביט החיצוץ ש'
הארי תמיד פסול חיוב זקן ו'
זה הלכה מפ' התפילה. ובה
שייבש לדעת ר"ם הוא דבשנ'
כתב ושגגתו חטאת ובתפילין
ר' יהוד' הוא שחייב בתפילין
ובצית' תתחוספת פולט את העי'
ולא פסל אע"פ שהעביר אותם ו'
שהשעה מתקיים אינו חייב וסו'
בלולב ובצית' גזרע ופסולו
כדי לפסולו עליהם אלא שאין
לכוסף גזרע שהרי אפילו קוז'
היה בהם תועלת שהרי צרי'
ור' אושעיא שאכר השמיעה ור'
הוא שאכר אינו לנו אלא תפילין
לשון לא נמצא אלא בתפילין
השנה ו ו"א דוקא בתפילין
על פי התורה ויכתוב לא תסור
שיהא ס' דבר ולא יסור מן
אוחו בתוספתו ואם היה גזר'
דבר ולא ימצא זה אלא בתו'
יהוד' דמחייב על התורה ע'
דכידה ר' יהודא בחייבי כרי'
כ"ט בה דהקדוק שאין ראינו בכלל
אחיו וזו היא כ"פ. כפ"ל הרו'
וכור' השגתו פ"ט הרב

מברכיין וזנו שדמה בכלל לאו דלא תסור
דאורייתא משא"כ שארי תקנות וגזירות מבי'
דבלשנת הגזית תקנו. ומש"ה הוכרח הרמב"ם
למפרש בהשגתו שכמו שמנו נ"ח ומקרא מגילה
היה ראי' שימנה גסי' ועירובין שמברכיין
וזנו כמו נ"ח דוק הטיב: ואין להקשות
לפי שימתי זאת איך היכי פשיט רבא ברבי
מ"ט מגיל' (ג): דמת מצוה ומקרא מגילה מת'
מצוה עדיף מהא דהגון גדול כבוד הברית'
שדומה לית שבתורה, הלא לפי שימתי דל'
דתי כבוד הבריות לית שבתורה אלא דברי'
שתקנו כ"י הגדול חוץ ללשנת הגזית והגון
אלא אסמכתא על לאו דלא תסור אבל מגיל'
לשכת הגזית מדמברכיין וזנו כנ"ל (א)'
התמה הלא מקרא מגילה מרדכי האסתר חספ'
והם היו בחוצה לארץ ואם כן איך אנו עדי'
מקרא מגילה מתקנות לשכת הגזית, זה אצו'
דתי שלחה אסתר לחכמים קבועי לזרות'
וייל' דשלחה לחכמים שבירושלים שיתקנו
קבועו לזרות ותקנו במקום לשכת הגזית'
דאצ"ג קדושת ירושע בטלה היינו קדושת'
ערי איי אבל קדושת מפרש וירושלים לא
בטלה לעולם כמיש הרמב"ם בפ"י (ב)'
הבחירה] רהי"ו ודיל' ולמה אנו אומר קדושת'
ראשונה לא בטלה לעיל במקדש וירושלים
בקדושת שאר איי אני אומר בטלה וכו' ע"ש
ד"ל דה"כ שישים רבא מרזבי גדול כבוד
הבריות שדומה לית שבתורה, דקשה להם ת'
הגדולה לכבוד הבריות במה שדומה לאו ת'
שבתורה שהוא אסמכתא ולא תסור ולא ת'
הגדולה במה שדומה עשה דאורייתא דתי'
מצוה דוחה פסח ומילה מלאוהתו. אלא דתי'
צ"ל דיותר מכתבד לומר דחידה עשה דאורי'
כשוא"ת משיחה לית דרבנן בקום ועשה
וענין ברכות דף כ' ע"א, ועל זה קאמ'
הגדול כבוד הבריות שדומה לית דרבנן בקום
ועשה. והשתא פשיט רבא שפי' מדחייב
שדומה לית בטום ועשה אצ"ג דמכתבד אצ"ג
התורה בקום ועשה אפילו לית דרבנן אצ"ג
דתי עשה דאורייתא בשוא"ת, מהל' הגדולה
שדומה לית דרבנן בקום ועשה, דין הוא
שדומה מקרא מגילה נגד כבוד הבריות אצ"ג
שהיא דאורייתא מקו' שנחיתה לית דרבנ'
בקום ועשה כל שכן שדומה עשה דאורייתא'
כשב ואל תעשה. דוק הטיב:

ובזה מוזקקים לי דברי הרמב"ם בהשג'
על בעל הלכות גדולות וי"ל [פ"ט י"ד] ומה
שיראה שהביאם (ר"ל לבה"ג ולא"ה) אל זה,
ר"ל למה שמנו הנוכח ומקרא מגילה בתוך
חריצ' מצות שנאמר למשה כסיני, היותנו
מברכיין אקביו ושאלת התלמוד היכן צנו'
ואמר מלא תסור ואם מטעם זה מנו אותם
הנה ראי' שימנה כל דבר שהיא מדרבנן כי
כל מה שצו חכמים לעשותו וכל מה שהוזכרו
פמנו כבר צוה מצי"ה שיצוונו לעשותו וכו'
כי הנה אנתנו מברכיין אקביו כמו שמברכיין
על מקרא מגילה ונ"ח והכל מדרבנן וכו'
כפ"ל. ויש לדקוק בדבריו, אחר שפסידא ליה
להרמב"ם שכל מה שצונו ותקנו חכמים המה
בכלל עשה דעל פי התורה אשר יורוק ובכלל'
לית דלא תסור דאורייתא כמבואר בדבריו
שכתב ואם מטעם זה מנו אותם הנה ראי'
שימנה כל דבר שהוא מדרבנן וכו', איך למה
פרס בסוף דבריו וכמו שמנו נ"ח הנוכח ומקרא
מגילה היה ראוי למנות גסי' ומצות שירוב
שמברכיין וזנו כמו בבית וכו'. תליל שתם
היה להם למנות כל דבר שהוא מדרבנן כיון
שתם בכלל לא תסור. איך יהוה הדבר אשר
דברתי דאין כל תקנות חכמים בכלל לאו דלא
תסור מדאורייתא אלא הלא היה שצונו ותקנו
ביד הגדול שבירושלים בלשכת הגזית. וכיון
שכן היה מסק' לדחות מגיל' דכל שארי תקנות
ומנהגים כ"י הגדול שבירושלים בלשכת הגזית
תקנו דלמא תקנו אותם חוץ ללשכת הגזית
או בית דין שביבנה אושא ושאר מקומות.
דכשלמא נ"ח ומקרא מגילה יש לנו ראי'
כפ"ל הגדול שבירושלים בלשכת הגזית תקנו
דאי חוץ ללשכת הגזית תקנו אם כן איך
מלא תסור דהא אה תקנו חוץ ללשכת הגזית
אינם בכלל לאו דלא תסור. והא דהאי אין
סברא לומר דכיון דאסמכתו אלא תסור משום
כן יברכו וצונו דתי' הם ר"ל מתקני התקנה
אסמכתו אלא תסור ואין שייך לברך וצונו
משום אסמכתא זו. אלא דאי עיי' דב"ד
הגדול שבירושלים בלשכת הגזית תקנו ושפיר

אלא אסמכתא בעלמא. דוחה לית שבתורה
דקאמר היינו אסמכתא דלית שבתורה וכמו
שפירש כן גם הרמב"ם דוק: ומעיקרא
דאחיבו עליה הוו סברי דאין בכלל לאו דלא
תסור אלא מה שתקנו הביד הגדול שבירושלים
בלשכת הגזית ושאר מילי דרבנן אינן מוסמכים
ללאו דלא תסור ומש"ה אחיבו עליה כנ"ל.
ואסבריננו רב כהנא דגם מה שתקנו כ"י
הגדול חוץ ללשכת הגזית וכל שאר מילי
דרבנן אצ"ג שאינם בכלל לאו דלא תסור
מדאורייתא מוסמכים הם באסמכתא בעלמא על
לאו דלא תסור. והוא קתני שדחה לית ר"ל
אסמכתא דלא תסור כנ"ל. והיינו דקא גריס
שרו רבנן ולא גריס לא גזרו רבנן. דאי לא
גזרו רבנן כלל אין אפילו אסמכתא דלא תסור
כיון דמעיקרא איתנו ח"כ לא נאמר איסוריהו
כלל במקום כבוד הבריות ולא שייך לא תסור
כלל כנ"ל. ולעיל גבי דולגין היינו ע"ג ארנות
בטל לישנא דלא גזרו רבנן דשם אין נפקותא
אפילו אם נימא דמעיקרא איתנו ושייך שפיר
למימר לא גזרו. אבל הכא איי' לומר לא
גזרו. דוק הטיב:

אשר יצרו לך מן המקום ההוא ודרשו חז"ל
מלמד שהמקום גורס, ע"ן בסגוהירין (ד:)
ובע"ז דף ה' א"ב, ומטעם זה אם נמצא בבית
פאני המירה עליהם ספור, אבל מה שצונו
כ"י הגדול דיבנה אושא, והגב' מופי' לדבריו
דאפילו גזרו כ"י הגדול שבירושלים חוץ
ללשכת הגזית, אצ"ג ששטתה גזירות ותקנות
בכל ישראל אין בכל תקנתה ומנהגם לא עשה
דעל פי התורה אשר יורוק ולא לאו דלא
תסור מן התורה אלא אסמכתא בעלמא היא.
דאצ"ג דתב' להם ב"י הגדול לשאר'
דברים, כמו שאבאר איהו בפ"ט ק"כ. לענין
לאו דלא תסור דאורייתא אין להם דין כ"י
הגדול משום דתתיב מן המקום שהוא לשכת
הגזית וכמיש התוס' בע"ז דף ח' ע"ב לענין
דיני נפשות. ואם תרצה תוכל לקיים דברי
הרמב"ם דאפילו אם תקנו בית דין הגדול
שבירושלים חוץ ללשכת הגזית הנה בכלל
לא תסור דאורייתא. ואצ"ג דלענין שיהיה
הוקם ממרא נהרג אינו קרא מקום אלא לשכת
הגזית, היינו ולד"נ לסיגן מסמכות שופטים
אצל מוצה כמיש התוס' אבל לענין שארי
דברים ירושלים נמי איקר מקום כמיש התוס'
הגיל. והא דכתב הרמב"ם בית דין הגדול
שבירושלים היינו סתם כ"י הגדול שבירושלים
חיושבוין בלשכת הגזית. ומשימא אם אלו חכמי
התלמוד אשר שבטל הביד הגדול לגמרי,
נגדל שרמב"ם בהקדמת חיצונו הגדול שביד
התלמוד, שאינו בכלל לאו דלא תסור אלא
אסמכתא בעלמא. ולפ"ן ה"ב פירשו לשיט'
הרמב"ם. הרגמה רב בר רב שבא קטיה דרב
כהנא בלאו דלא תסור אחיבו עליה לאו דלא
תסור נמי דאורייתא, ר"ל מצינו אי לא איתנו
רבנן דירחי איסוריהו מקמי כבוד הבריות
אם כן דאורייתא הוא וראי' איתנו מעיקרא
לירחי איסוריהו מקמי כבוד הבריות איך
ליכא לאו דלא תסור כלל וכו' שדחה ליה
שבתורה דקפס. ועל זה אסבריננו רב כהנא
כל מילי דרבנן ר"ל אפילו מה שצונו ותקנו
הנהגו כ"י הגדול או חכמי התלמוד אחר
שבטל כ"י הגדול ותפש איסורו בכלל ישראל
אצ"ג שלא נתקן בלשכת הגזית ואין אני
קורא עליה ע"פ ה"ב אשר יצונו לך מן
המקום ההוא שהוא לשכת הגזית ואין בכלל
אפילו לאו דלא תסור. וי"כ אצ"ג דלא איתנו
מעיקרא, ר"ל הביד הגדול שחיו ללשכת
הגזית, שרו רבנן משום כבוד הבריות כיון
לדיכא בגזירות ותקנות לאו דאורייתא ואינם

שצונו ותקנו והנהגו הביד הגדול שבירושלים.
1 וכן דוק ותב' ברש"י הלי מפרש כ"י הגדול
שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה הם
שנתי הוראה ומתם חק ומשפט יצאו לכל
2 ישראל ועליהן ר"ל על ביד הגדול שבירושלים
הבטחה תורה שנ' על פי התורה וגו'. וכן
3 נא דכתב במצוה קצ"ה הוא שיצוונו לשמור
לבטח בין הגדול וכו', כונתו לכ"י הגדול
שבירושלים משום דכתיב ועשית על פי הדבר
4 אשר יצרו לך מן המקום ההוא ודרשו חז"ל
מלמד שהמקום גורס, ע"ן בסגוהירין (ד:)
ובע"ז דף ה' א"ב, ומטעם זה אם נמצא בבית
פאני המירה עליהם ספור, אבל מה שצונו
כ"י הגדול דיבנה אושא, והגב' מופי' לדבריו
דאפילו גזרו כ"י הגדול שבירושלים חוץ
6 ללשכת הגזית, אצ"ג ששטתה גזירות ותקנות
בכל ישראל אין בכל תקנתה ומנהגם לא עשה
7 דעל פי התורה אשר יורוק ולא לאו דלא
תסור מן התורה אלא אסמכתא בעלמא היא.
דאצ"ג דתב' להם ב"י הגדול לשאר'
8 דברים, כמו שאבאר איהו בפ"ט ק"כ. לענין
לאו דלא תסור דאורייתא אין להם דין כ"י
הגדול משום דתתיב מן המקום שהוא לשכת
הגזית וכמיש התוס' בע"ז דף ח' ע"ב לענין
דיני נפשות. ואם תרצה תוכל לקיים דברי
הרמב"ם דאפילו אם תקנו בית דין הגדול
שבירושלים חוץ ללשכת הגזית הנה בכלל
לא תסור דאורייתא. ואצ"ג דלענין שיהיה
הוקם ממרא נהרג אינו קרא מקום אלא לשכת
הגזית, היינו ולד"נ לסיגן מסמכות שופטים
אצל מוצה כמיש התוס' אבל לענין שארי
דברים ירושלים נמי איקר מקום כמיש התוס'
הגיל. והא דכתב הרמב"ם בית דין הגדול
שבירושלים היינו סתם כ"י הגדול שבירושלים
חיושבוין בלשכת הגזית. ומשימא אם אלו חכמי
התלמוד אשר שבטל הביד הגדול לגמרי,
נגדל שרמב"ם בהקדמת חיצונו הגדול שביד
התלמוד, שאינו בכלל לאו דלא תסור אלא
אסמכתא בעלמא. ולפ"ן ה"ב פירשו לשיט'
הרמב"ם. הרגמה רב בר רב שבא קטיה דרב
כהנא בלאו דלא תסור אחיבו עליה לאו דלא
תסור נמי דאורייתא, ר"ל מצינו אי לא איתנו
רבנן דירחי איסוריהו מקמי כבוד הבריות
אם כן דאורייתא הוא וראי' איתנו מעיקרא
לירחי איסוריהו מקמי כבוד הבריות איך
ליכא לאו דלא תסור כלל וכו' שדחה ליה
שבתורה דקפס. ועל זה אסבריננו רב כהנא
כל מילי דרבנן ר"ל אפילו מה שצונו ותקנו
הנהגו כ"י הגדול או חכמי התלמוד אחר
שבטל כ"י הגדול ותפש איסורו בכלל ישראל
אצ"ג שלא נתקן בלשכת הגזית ואין אני
קורא עליה ע"פ ה"ב אשר יצונו לך מן
המקום ההוא שהוא לשכת הגזית ואין בכלל
אפילו לאו דלא תסור. וי"כ אצ"ג דלא איתנו
מעיקרא, ר"ל הביד הגדול שחיו ללשכת
הגזית, שרו רבנן משום כבוד הבריות כיון
לדיכא בגזירות ותקנות לאו דאורייתא ואינם

• גם זכנו מדי' והגדול על כול' פי' וכו'
סופרים ל' גלגן ומרמז ס'ג' וכו'.

קיד

דרכות הר"ן

תימה, אם תתעסק הנפש בחכמות הגשמיות. מצורף אל זה, כי באמת השכלים הנבדלים מן השפע השופע עליהם מהש"י יתחייב שיהיה עסקם בחכמה תמידית. והוא אמרם תמיד בגמרא 49 "מתיבתא דרקינא". ואמרו רבותינו ז"ל 50 תלמידי חכמים אין [להם] מנוחה 51 לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ואחרי זה אין תימה בהתעסק הנפש במראות נגעים.

ועכשיו נשארה השאלה השנית איך יהיה ספק במה שהשיגו מהש"י, אבל אגדה זו מתפרשת על הדרך שכתבנו 52, כי עם היותם יודעים ש"ספק טהור" על דרך האמת, היו אומרים טמא. שמאחר שהכרעת התורה נמסרה להם בחייהם ושכלם היה מחייב לטמא, היה מן הראוי שיהיה טמא אע"פ שהוא הפך מן האמת, שכן מחייב השכל האנושי, והשאר אע"פ שאומרים אמת אין ראויק לעשות מעשה כן בדרכי התורה, כמו שלא טהרו בעל מזלוקתו של רבי אליעזר אע"פ שנתנה עליהם בת קול מן השמים שהלכה כדבריו. ולא נסתפק להם שהענין מאת הש"י כמו שלא סופק על אלו, ואע"כ אמרו 53: לא בשמים היא. ולפיכך אמרו מאן ניכח נוכח רבה בר נחמני, ולא באתה אליו ההכרעה מן האמת, כי לא נסתפקו בזה כמו שכתבנו, אלא שהכריע ששכל האדם מחייב כפי התורה והמדות שהיא נדרשת בהם לטהר. ומה שהיו מטמאים לא היה רק מקוצר שכלם בערך השכל האנושי, או מהתירשלות בלמוד התורה בחייהם. ואמנם אם ירבו [המטמאים] על רבה בר נחמני שהיה מטהר, אע"פ שהוא מסכים לאמת יותר מהם, לא יעשה המרובים מעשה לטהר על פי סברת היחיד, לפיכך צותה התורה שהכרעת המרובים תכריע, היחיד מצויה לעשות כהסכמתם, אע"פ שהוא יודע שהם בלתי מסכימים אל האמת. שכך צוהו הש"י באמרו 54: לא תסור.

ונכללו 55 בלאו זה שני דברים. האחד שנצטוינו לילך אחר הסכמתם במה שישכימו ויכריעו במשפטי התורה, כגון טהור וטמא וחייב ופטור. והשני שלא לסור מהסייגים והתקנות שיתקנו עלינו לעשות סייג לתורה, ולפיכך כל העובר מהשבותין עובר בלא מעשה מן התורה, שנאמר לא תסור, אין הפרש בין המטלטל מחט מחמה לצל בשבת, או יוצא בסגדל המסומר, כמעשה שהיה, לאוכל חלב ולחורש בשור ובחמור, ומה שאומר בגמרא 56 ספיקא דרבנן לקולא, והאמינו הקטנים בשל דבריהם 57, ולא העמידו דבריהם במקום הפסד ממון 58, ומפני כבוד הבריות 59, ובשמחת י"ט בהרבה מקומות 60, כל זה הוא מפני שכך התנו. והו דעת הרמב"ם ז"ל וכן כתב מפורש בסוף ספר שופטים 61.

ואם תקשה על דעת זה, ממה שאמר שם במסכת שבת 62 גבי נר חנוכה שצריך לברך אשר קדשנו במצותיו וציונו, ושאלו, היכן צונו רב אויא אמר מלא תסור וגו', רב נחמן 63 אמר שאל אביך ויגודך וגו' 64, יראה מכאן שלא נהיה

איכפת היה ליעקב לקברה דוקא על אם הדרך על כרחך שהנפש יש לו שייכות גם לאחר פרידתו מן הגוף, וראה "אור השם" המאמר השלישי כלל א הפרק הג'. 49 ב"מ שם, תענית כא, א. 50 ס, א. 51 ל, ע, נוסף: מדברי תורה. 52 ל, נוסף: לעיל. וראה בדרוש החמישי נוסח ב, וראה מה שצויין מאור השם. ועיי' דרוש הג'. 53 ב"מ שם. 54 וברים יז, יא. 55 כל הקטע הזה נמצא גם בדרוש החמישי נוסח ב, וראה מה שכי שם בזה. 56 שבת לג, א. 57 פסחים ד, א. 58 שבת קנד, ב. 59 ברכות יט, ב מנחות לת, א. 60 ביצה ט, ב; ג, א. 61 הלי שופטים ס"א, 62 כג, א. 63 לפנינו:

*
והוא אמרם תמיד בגמרא 49 "מתיבתא דרקינא".
ואמרו רבותינו ז"ל 50 תלמידי חכמים אין [להם] מנוחה 51 לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
ואחרי זה אין תימה בהתעסק הנפש במראות נגעים.
ועכשיו נשארה השאלה השנית איך יהיה ספק במה שהשיגו מהש"י, אבל אגדה זו מתפרשת על הדרך שכתבנו 52, כי עם היותם יודעים ש"ספק טהור" על דרך האמת, היו אומרים טמא. שמאחר שהכרעת התורה נמסרה להם בחייהם ושכלם היה מחייב לטמא, היה מן הראוי שיהיה טמא אע"פ שהוא הפך מן האמת, שכן מחייב השכל האנושי, והשאר אע"פ שאומרים אמת אין ראויק לעשות מעשה כן בדרכי התורה, כמו שלא טהרו בעל מזלוקתו של רבי אליעזר אע"פ שנתנה עליהם בת קול מן השמים שהלכה כדבריו. ולא נסתפק להם שהענין מאת הש"י כמו שלא סופק על אלו, ואע"כ אמרו 53: לא בשמים היא. ולפיכך אמרו מאן ניכח נוכח רבה בר נחמני, ולא באתה אליו ההכרעה מן האמת, כי לא נסתפקו בזה כמו שכתבנו, אלא שהכריע ששכל האדם מחייב כפי התורה והמדות שהיא נדרשת בהם לטהר. ומה שהיו מטמאים לא היה רק מקוצר שכלם בערך השכל האנושי, או מהתירשלות בלמוד התורה בחייהם. ואמנם אם ירבו [המטמאים] על רבה בר נחמני שהיה מטהר, אע"פ שהוא מסכים לאמת יותר מהם, לא יעשה המרובים מעשה לטהר על פי סברת היחיד, לפיכך צותה התורה שהכרעת המרובים תכריע, היחיד מצויה לעשות כהסכמתם, אע"פ שהוא יודע שהם בלתי מסכימים אל האמת. שכך צוהו הש"י באמרו 54: לא תסור.
ונכללו 55 בלאו זה שני דברים. האחד שנצטוינו לילך אחר הסכמתם במה שישכימו ויכריעו במשפטי התורה, כגון טהור וטמא וחייב ופטור. והשני שלא לסור מהסייגים והתקנות שיתקנו עלינו לעשות סייג לתורה, ולפיכך כל העובר מהשבותין עובר בלא מעשה מן התורה, שנאמר לא תסור, אין הפרש בין המטלטל מחט מחמה לצל בשבת, או יוצא בסגדל המסומר, כמעשה שהיה, לאוכל חלב ולחורש בשור ובחמור, ומה שאומר בגמרא 56 ספיקא דרבנן לקולא, והאמינו הקטנים בשל דבריהם 57, ולא העמידו דבריהם במקום הפסד ממון 58, ומפני כבוד הבריות 59, ובשמחת י"ט בהרבה מקומות 60, כל זה הוא מפני שכך התנו. והו דעת הרמב"ם ז"ל וכן כתב מפורש בסוף ספר שופטים 61.

הדרוש חשב

מצווים לשנ
אלא אסמכו
התירו
שכשם שכ
כמו שמפור
ורב נחמן א
בתורה, אבי
והטעם לפי
הוא, הוא, שהם
כשאומר ה
שאינו בא נ
אביך ויגדו
והתקנות ל
מהשבותין
כי 68
לו סמך בו
רוב בכתב
על פה ופ
רובי תורו
ובאמת ש
רובה במד
בכולו, אב
בזה תרי"ג
בכתוב, ור
הלכה למע
רוב התורו
ישראל אל
החכמים וו
ישמעאל כ
הטעם שא
טובים דוד
עליו שנא
רצה לומר
לדבר: כי

ר' נחמיה וו
66 צ"ל: כע
נוסח ב (הע
72 צ"ל: רב
מן התורה.

6

משך חכמה

עד הרגל, רק "וקמת" —
 יי (לפסוק ט), נראה דפסוק
 כיו הגדול שבכנה — שגלו
 לים י, וכתב (שם) "הכנהים
 י" שיחא בבית דין הגדול
 א (פסוק י"ד) "ועשית
 א אשר יבחר ה'" הוא
 צוית י (פסוק יא) "על פי
 ל: השפט אשר יאמרו לך
 הזכר אשר יגידו לך ימין
 בית דין הגדול שבכנה י.
 ועובר בלא תעשה. (פסוק
 ושה בוזרו) לבלתי שמעו
 יש המוא"י, שחיוב מיתה,
 ית דין שבלישכת הגזית י.
 מד לשרת שמי, שאם יש
 ויבנים מיתה על המראתו י.
 נה, אם המרה אינו נהרג,
 שערין — זה שער שעבד
 ת אדם, אם גלתה מנהגדין
 ילא תסור, דאלו זקן ממרא
 בית דין גדול שבכנה י.
 וה לרבות בית דין שבכנה:
 א, דסיד דאין המקום גורם,
 ודרין גדולה, והוא הדין אם
 נה כמו בעשר גלויות, קמ"ל
 דין שבכושלים. 5. ספרי:
 י שבכושלים הייבם מיתה,
 ראז בית דין שבכנה. (וכן
 א (מכרם יב, ב) אין זקן
 וחלוק עליהם וזם יושבים
 י (ז) מצאם חזק למקום
 שנאמר "וקמת ועלית אל
 זרם לו מיתה. 6. רמב"ם
 א דני נפשות אלא מפני
 דין הגדול שם בלשכה
 ממרא "לבלתי שמעו אל
 ה למדו שבזמן שיש כח
 י. דני נפשות, והוא שיהיה
 נה: ג. ארבעים שנה קדם
 נפשות משרא, אף על פי
 שגלו הסנהדרין ולא היו

7. בענין הסנהדרין שבלישכת הגזית נאמר:
 וקמת ועלית אל המקום (ח)
 אשר יגידו לך מן המקום (י)
 ההוא העומד לשרת שם (= המקום יב) ופת האיש
 ההוא
 ואילו בענין הסנהדרין שבכנה נאמר:
 ובאת... כימים ההם (ס)
 לא תסור... ימין ושמאל (יא)
 1. (ז' יא) 1. השרש הראשון... כיון שכל מה
 שצוינו חכמים לעשות וכל מה שאמרו עלינו, הרי
 כבר נצטוו משה רבינו בסניג ציונה אותנו לקיימו,
 שכן הוא אומר "על פי התורה אשר יורד ועל המשפט
 אשר יאמרו לך תעשה", והחזינו מלעבור על דבריהם
 בשום ענין ממה שצונו וקצפו ואמר "לא תסור מן
 הדיבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". 2. "... ותנה
 ורב בנה חומה גבוהה סביב לדברי חכמים, אבל הוא
 כפרץ גומל נבעה בחומה שנבנה, אשר פתאום לפתע
 יבא שברה. לפי שהוא מברא נפסות רבות דארייתא
 בחלמדי... 3. בניגוד לכלל רוב דארייתא
 לחומרא, טסק זרבו לקולא, "שכל דבריהם חייבי
 לאוין ועשה ה"י". 4. מדוע אחי דארייתא ומכיל
 דרבנו, כאשר כל דרבנו הוא בעצמו פעמים דארייתא:
 5. "... וכללו של דבר, שדברי סופרים חלוקים הם

שופטים

בתעורבת. והאריך למאוד בענינים אלו וחיידש
 בהם שיטה אחרת. ואנכי עפר ואמר חזח רגליו,
 אומר כי לשיקול דעתי האמת כדברי הרמב"ם.
 והעיקר הוא זה: — כי התורה נצתה אשר מלבד
 ענינים הצחחים והקיימים לעד, יתחדש ענינים,
 סיגים, ואזהרות, וחומרות, אשר יהיו זמניים,
 היינו שיהיה ביד החכמים להוסיף על פי גדרים
 הנמסר להם [שבאופנים אלו ניתן להם רשות].
 ואם יעמוד בית דין אחר גדול בחכמה ובמנין
 ובהסכס כלל ישראל כפי הגדרים שיש בזה,
 השרות בידם לבטל ולמען שלא ימצא איש אחד
 לאמר אני הרואה ואיני כסוף לחכמי ישראל,
 נחנה תורה גדר "לא תסור וכר", שאם לא כן
 יהיה הורדה מסורה ביד כל אחד, ויעשו אגודות
 אגודות, ויתפרד הקשר הכללי, מה שמתנגד

ואם היה העובר על דבריהם או שאינו מקיים מצות
 שלום עובר על עשה ועל לא תעשה, היה חומר גדול
 בהם ולא היו ראויים לקבלות הלכה... 6. אבל
 העזרות והתקנות עשו חכמים למשכמה התורה
 ולגדר שלה, אין להן בלא זה אלא ספר בעלמא, ואין
 בהם דין המראה כלל, וכל שכן שהמורה בהם עובר
 כאחת מהן על דעת שהוא עושה איסור, שאינו עובר
 בלאו הזה ואינו בכלל דין פרשה זו כלל, לפי שהיא
 כולה עונש המפריע, לא תווסאם... 7. המה
 אשר יפיעו דארייתא. 8. רמב"ם הקנה הנהיגו
 ב, ב: בית דין שגזרו גזירה או הקנו תקנה הנהיגו
 מנהג ופשוט הדבר בכל ישראל, ועמד אתריות בית
 דין אחר וביקש לבטל הדברים הראשונים ולעקר
 אותה תקנה ואותה גזירה ואותו מנהג — אינו יכול
 עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין... זה
 מנין חכמי תורה שחסימיו וקבלו דברי שאמרו בית
 דין הגדול ולא חלקו בו. (עוד גדרים בזה בהלכות
 ג-ה). 9. כאשר מצוות אלה אינן שייכות להצחיות
 התורה, אלא הן אמטרי הביטול, וישנן המוסד: מה
 לי אח"כ עיי בית דין ומה לי עשה על ידי עצמי
 10. דברים יד, ב "לא תתנגודו" עליו דרשו חז"ל
 (במחז יד, א) לא תעשו אגודות אגודות, כגון בית
 דין אחד בעיר אחת, מלא מורים כדברי בית שמאי
 ופלגא כדברי בית הלל. דמביים בספר המצוות ל"ה
 מ"ה כותב ב דרשה זו היא על דרך רמז והאמת ל"ה
 הראים (דברים שם) כותב שהיא אסמכתא בעלמא,
 ואילו המה"ל כותב כי זוהי דרשה גמורה.
 11. דרמב"ם שם הלכה ה: בית דין שגזרה להם לגזור
 גזירה או לתמו חכמה או להנהיג מנהג, צריכים

קבה

7

כ"ו

משך חכמה

לא בפרטי הדברים¹⁶, ומצאנו דוגמתו בתורה ענין דומה לזה, מה שהתחמלה תורה לשמוע בקול מלך יותר ממה שהתחמלה לשמוע בקול חכמים. חייב יותר ממה דבריו קדשו (יהושע א, י"ז) "כל אשר ימחה את פיד מות ימות"¹⁷, ובכל זאת, לדוגמה, שמע בן גרא, היה מצווה מן השם לשמוע בקול שלמה, לכלי לצאת מקיר העיר וחצוה¹⁸, וחייב מיתה על זה¹⁹. אבל האם רצה השם שיאמר זה שלמה, ואם היה חפצו יתברך בפרט הזה? שמה איכפת להתנאם אם יצא, הלאו"כ לא אמר שלמה זה, ולא היה מסבב לקחת בת פרעה²⁰, ולסבב חרבן הבית וגלות ישראל²¹. ככה שמה החורה לחוק לבני ישראל לשמוע בקול חז"ל כקול המלך — מאן מלכי, רבנן י²². אבל בפרטי הענין אין רצונו בציווי פרטי ומצאתי כן בכיבוד לרבינו משה פרק י' מהלכות ברכות

הלכה ג: נמצא ענין הדברים והצעתו כך הוא וכו', יעוין שם²³. וזה פירוש הירושלמי סוכה²⁴: (פרק ג הלכה ד) דיום ראשון מברך "על נטילת לולב", ושאר יומי מברך "על מצות זקנים" — דהמצוה לשמוע בקולם²⁵.

ומעתה נבאר כל השגותיו י²⁶: כי י"ב מספיק לו בדברי תורה, שמה הוא חזיר, אם כן אין אם לא צוה הבורא על ספק, בכל זאת שמה הוא חזיר, אם כן אכלנו חזיר דבר המתועב באמת²⁷. אבל בספק עירוב²⁸, אם כן כיון שהענין הוא אינו בפרט רצון הבורא²⁹, רק שצוה לשמוע אליהם, וכיון שעל זה לא דברו³⁰, אם כן לא נקרא מי שאינו עושה כן, אינו שומע בקולם, ומדוע לא יהיה מותר? וכן קטן נאמן³¹, כיון שאינם עושים זה מפני שאין שומעים בקולם, אם כן הו

חשופים לביקורת וליבטול של חכמים אחרים. 17. של חכמים מספיק "לא התגודדו". 18. כלומר, לא מחמת מותם והזכרם של הדברים לכשעצמם, אוחזי חוכמ המזיזים, כאילו, פרט זה או אחר בציווי. 19. רמב"ם הל' מלכים ג, ה: כל המורד במלך ישראל — יש למלך למקום פלוגי ולא הלך, או שלא יצא מביתו יצא — חיוב מיתה, ואם רצה להרגו ייהרג... ברוך שאין אישור חמור כעצם המשולה או אי פעולה של הליכה מכתב להם, אלא חומרת העונש נובעת מהצורך להשליט שלטון וסדר בעם. 20. מלכים א', ב, לו... "בנה לך בית כירושלים וישבת שם ולא תצא משם וצברת את גזל קדרון ידוע תדע כי מוח תמות". 21. שם ספוק לו "ויהי ביום מלכים שם ריש פרק ג, וחז"ל דרשו בברכות ה' א: לעולם ידור אדם במקום רבו, שכל זמן שמעתי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה (רש"י). בסמור למיתת שמעי כתיב "יהתחן שלמה את פרעה". 22. שבת ג, ב "וישע שלמה ויאמר מלך עליו מפני שהיה לו למות בשלום ולא מיתה, מפני עלי הכובד כאילו חטא... בשעה שנשא שלמה בת פרעה הנניסה לו אלקי פניו זמר ואמרה לו: כל עושים לצבורה וזה פלוגתי, וכך עושים לעבורה וזה פלוגתי, ולא מיתה בה... ירד גבריאל ונעץ קנה בים העלה בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי (שהוא מצרן לישראל — רש"י). 24. פירוש מורה ואולי

לך דרבנן איקרו מלכים, אמר להו דכתיב (משלי ה, הנ"ט) "כי מלכים ימליכו (ורחינוס חוקקו צדק)". ומכאן להתנהג, וזה שאמר "מחוקק מבין הגליו", ואמרו: אלו נשאים שבארץ ישראל הלומדים תורה ברבים הם סופרים התינים. וה"מלכים" רואים שיתקיים פסוק הדין, והוא נקרא "צדיק" (ענין שיתקיים ושוטרים חתן לוי יק.). 25. וכן כל המצוות שהן מדברי סופרים, בין מצוה שהיא חובה מדברית, כגון מקרא מגילה והולדת נר בשבת והולדת נר חנוכה, בין מצוות שאינן חובה כגון ערוב ונטילת ידים, מברך על הכל קודם לעשייתם: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות... והיכן צונו בתורה, שכחוב בהי: "אשר יאמרו לך תעשה", נמצא ענין הדברים והצעתו כך הוא: אשר קדשנו במצוותיו, שצונו בהי (= בדברי תורה יק.). לשמע מאלו (= החכמים) שצונו, להדליק נר של חנוכה או לקרות את המגילה, וכן שאר כל המצוות שמדברי סופרים, ע"כ. כלומר, המצוה היא לשמעי, ורק כהצאה מן השמיים — לעשות. 26. בענין נטילת לולב בנבולין, בכיום הראשון הוא מראייתא ובשאר הימים מדרבנן. 27. ולא נטילת הלולב לכשעצמה. 28. של הרבנו נגד רמב"ם. 29. כגב. כמשר. 30. ולכן ספק דאורייתא לחומה, כמו שספק סכנה נשמות — וזמירות. 31. כדוגמה למצוה הרבנו. 32. כי מה איכפת ליה להקב"ה אם נערב או לא. 33. כלומר, לא התמידו את דבריהם אף יתברך של ספס. 34. כהובות כה, ב תנו רבנן:

לא עברו על "לא תסור". [וכן לא שייך על זה (משלי יב, כא) "לא יאונה לצדיק כל אויבו", כי כשאינו יודע, אינו עושה איסור כלל וכלל²⁸. וענין תוספות שבת שהעירו מהא דר' ירמיה אשתלי ושעים מידי קודם הבדלה²⁹, ויש לדבר בזה הרכה, ואין כאן מקומן]. וכן י נדחה מפני דאורייתא, כי אם הם אמרו, אבל לא אמרו שזה היה נצתי, רק אם יעמדו בית דין גדול בחכמה ויסכים דעתם הנאות יותר לפי הזמן לומר היפוכו, הרשות בידם, אם כן אין חיובל מפני זה דבר דאורייתא? וזה חזק יותר בסברא ממה שמצאנו דעשה דממו, לפי שניתנה במחילה — קילא³⁰. ויתר הפרטים עיין בחידושי להלכות עדות בס"ד³¹.

ובזה טרה חמיהו מדוע לא יקובל שמצוות דרבנן אשר תקנו חכמים יהא נבלל בכלל תרי"ג. דכמו שיש סברא לומר שכל מצוות מלך ופיקודו יהא נחשב בכלל תרי"ג, ככה תקבל השכל שיהיו סוגי חז"ל בכלל תרי"ג מצוות, וגם בתורה דמה סמוכים — פרשת זקן מורה (ח—יג) לפרשת המלך (יד—כ). ומאשר העיין בדברי

נאמן התינוק לומר (להשיב במדלו מה שראה בקטנו — רש"י) כך אמר לי אבא... 32. ולכן בער אין הקב"ה מבאי תקלה אסילו על ידי ברמחם של צדיקים, וקייח צדיקים עצמם, והקב"ה שומר את צדיקיו לכל יצברו עבירות ("לא יאונה לצדיק כל אויבו"). כל זה בינים דאורייתא, שהמשנה בעצמו הוא "אויבו". אבל היית והענין הנאמר על ידי רבנן אינו מתועב לכשעצמו, אין סיבה מדוע ישגיח עליו הקב"ה שלא תארע לו תקלה בנזון. הריסור הוא לא למרד נגד סמכות חכמים, ומי שאינרעה הוא לא תקלה בשוגג או באונס, בראי לא התכוון להטא את משמעת חז"ל, להלן יבחי רבינו בין שוגג למחשק. 33. שבת יב, ב דה. רבי נתן אמר קרא וסתה... והוא דרבי פמיס דר' ירמיה אשתלי ושעים קודם הבדלה, והגוה דספסר ריה דקאפר פסיס תבשילא דבבלאי בצומא רבה במשורב, הנה לא היה מאכל איסור אלא ישוה אמרה (ע"ל ותוספות). לפי שיטת רבינו, היה ומצורב באיסור דרבנן, הקושיא מעיקרא ליתא. 34. לגבי שצונו דשניה של הרבנו נגד הרמב"ם מדוע "אמי דאורייתא ודתי דרבנן", אם כל מצוה דרבנן "מתוקנת" על ידי שתי מצוות דאורייתא

שופטים

הרמב"ם בספריו, תראה כי דבר יבחי בדרך אמת. ירושלמי ברכות פרק א הלכ יש בהם איסור (ויש בהם הית ויש בהם חמורים, אבל דבני סוג הם. (תדע לך שהוא כן דתנינו תפילין לעבור על דברי תורה טוספות (להוסיף על דברי כ פירוש³², דדברי תורה, הריסור העובר כמו שהוא חולה, והיא יש בהם קלים ויש בהם חמור שיש שמותיקם החולה ויש שג דברי סופרים, הם אינם נידו רק מצד המצוה שאסור למרוד והוה כפרה. אם כן כולם חמור מורד: ולזה אתי שפיר, דמוכר באכילה מדין תורה, אינו מ שאכל³³, שהאכילה — אף מקום גרמה מחלה בנפש³⁴. מדברי סופרים, מנכה לו מן נ בעצמותה אינה מוקת לו, רק

החפאת
וצריך
כדתנן ה
אשר יעני
הוא על
בר קמלו
דמיעוקרי
בעי התו
אי אמר
שלא לעי
והן יושב
ההוא הכ
לעיל ותנ
וכל הפס
עולה לוי
מכ"ד שו
העורה
הגויה שו
ההוא אש
עשה חי
אורו עד
ישמעו וי
לרבים ש
וצריך גם
הכרות

עשה הנדרש עליו אם ילמדו על הדבר הריא שהיא כמו
הלאו ועשה אבל לא יהיה עובר על לאו ועשה זה כי אם
בהיותו חולק ומכחיש עיקר הדבר שדרשו או שלמדו או
שנזרו שאינו אמת אצלו ואם מורה לעשות כדבריו יהיה
זקן ממרא כמו שיבאר אחר זה :

פרק ב ב"ד הגדול שדרשו באחד מן המדות ועמד

ב"ד אחר ונראה לו מעם אחר למתור
אותו הרי זה סותרה כפי מה שנראה בעיניו כדכתיב או
אל השופט אשר יהיה בימים ההם אין לך אלא שופט
שביטיך ב"ד שנזרו או תקנו ופשמ הדבר אין ב"ד אחר
יכול לבטל אפילו במל השטעם שבגללו נזרו עד שיהיה
גדול בחכמה ובמניין ובדברים שראו ב"ד לנזור ולאסור
לעשות סייג אם פשמ איסורן בכל ארץ ישראל אין ב"ד
הגדול שאחריו יכולים לבטל אלא לפי שעה כדברי
הורה שיכולין ב"ד לעקור בהוראת שעה כדי להציל
רבים או להחזיר רבים לדת כאלוהו בהר הברמל דמסמו
עליו לשחזרי חוץ משום דהיה מוחוק וכראמ' ס"פ
הנחנקין וביבמות דרשינן לה מכתוב אלו תשמעון
אפילו אומר לך ובר ובקראי משמע שעל פי הדיבור
עשה כדכתיב וכדבדך עשיתו וגו' שהקרבוני בשעת איסור
הבמות דכיון שעל פי הדיבור הותר לצורך שעה הוא
הדין שלא ע"פ הדיבור שהרי אין נביא רשאי לחדש
דבר וכמו שכתבו בתוספת והם ס"פ הנחנקין . אין ב"ד
נזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולים
לעמוד בה וב"ד הקטן מהם יכולים לבטלה :

אזהרת שמה שלא להוסיף על התורה לא במצות
שבכתב ולא בתורה שבעל פה כמו

שאומר בשר העוף ואומר שהוא אסור מן התורה חייב
משום אל תוסף אלא א"כ יאמר בשר העוף מותר מן
התורה ואנו נאסור אותו משום גדר וסייג שלא יבוא
לאכול בשר חיה שאינו מפורש גם כן והוא אסור מה"ת ו
אזהרת שמו שלא לגרוע מן התורה שבכתב או בעל
פה כמו אם יתיר בשר חיה בחלב הרי
זה גורע :

פרק ג מי שאינו מודה בתורה שבפ"פ אינו זקן

ממרא אלא הרי הוא ככלל המינים
שמורידים אותם ולא מעלין אבל זקן ממרא האסור
בתורה הוא חכם שיש בידו קבלה ודן ככל חכמי ישראל
וחלק עמהם בדין מן הדינים והורה לעשות שלא
כתוראתם חייב מיתה כשהיה חכם שהגיע להוראה
כדכתיב כי יפלא ואין ב"ד יכולין למחול לו כדאיתא
הם דף פ"ח כרי שלא ירבו מחלוקת בישראל ואינו
חייב עד שחלוק בדבר שהייבין על זדונו כרת ועל
שגגתו חמאת כדליף התם לרבי מאיר מדכתיב הכא כי
יפלא

נחלק בדבר הלמד ברין ג"ש גם הוא נהרג דאלו רין
ממש כתיב להריא בין רין לדין בין דם לדם בין דם
נדה לדם ויבה או לידה שנחלקו בהן בין רין לדין בין
דיני נפשות ודיני ממונות ומכות ובין נגע לנגע בין
נגעי אדם נגעי בתים נגעי בגדים שנחלקו בהם דברי
אלו החרמים והערכים והתקדשות שהן חלים ובאים ע"י
דיבור פה וכתיב ריבות ולא כתיב רוב לרבות הני
והשקאה טמאה ועריפת עגלה וסהרת מצורע שכולם
באים ע"י ריב בשעריך זה לקט שכחה ופאה שהן לעניים
דכתיב בהם ואכלו בשעריך וקמת מכ"ד דמכתוב וקמת
מכלל דביושבין עסקינן והיינו ב"ד שיושבין במקום
הקבוע להם אהר רחמנא שכשיש מחלוקת ביניהם
שיעלו לשאול ועלית אל המקום מלמד שב"ה גבוה מכל
הארצות אל המקום מלמד שהמקום גורם לאפיקי מצאן
בבית פאני והסרה עליהם. וככל הדברים הולכים אחר
הרוב כדכתיב אחרי רבים וגו' ואם אין ידוע היכן הדין
נזפה בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך
אחר המקל ואף על פי שבבריתא זאת לא הוזכרו גזרות
ותקנות נראה שסמך הרב ז"ל על מה שאמרו בכמה
מקומות אסמכיהו אלאו דלא חסור במה שיש בו גדר
וסייג ובמה שאין בו גדר כתנוכה ומגלה אקרא דכתיב
שאל אביך ויגדך וכדאיתא בדוכתיה והקשה עליו
הרמב"ן ז"ל בהשגותיו על ספר המצות כמה קושיות על
זה שנראה שהרב ז"ל משה כל מה שהוא מדרבנן למה
שהוא מן התורה בכלל לאו זה וכבר כתבתי בהקדמת
הספר מה שנוכל להרץ לדעת הרב ז"ל ואומר אני שאין
כוונת הרב ז"ל שהעושה הדבר שאיסורו מדרבנן שיהיה
עובר על עשה דעל פי התורה אשר יורוך ועל לאו דלא
תסור אלא בעשה היא להודות ולהאמין על מה שיגזרו
ויהקנו שהוא חייב לעשותו וכמו שכתב וכל המאמין
במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הרת עליהם
ולישען עליהן וכן הלאו הוא שלא לחלוק עליהן במה
שיוזרו אפילו בגזרות וכמו שכתב כל מי שאינו עושה
בהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר
וגו' שרוצה לומר כל מי שאינו עושה בהוראתן אלא
שחולק על עיקר הוראתו וכמו שכתב אחר כך מצוה
עשה לשמוע להם והעובר על כל אחת מהן עובר בלא
תעשה וכו' שנראה שהמצוה היא השמועה שהיא ההוראה
והתורה והלאו היא מה שהוא הפך זה שאינו מודה
לדבריהם וחולק עליהם וזה נקרא עובר בעינין זה על
לאו זה אבל מי שעובר על דבר שהוא מדרבנן להנאתו
או לתועלתו או לתאבון בין בשוגג בין במזיד הרי הוא
עובר על דברי חכמים והוא פורץ גדר ישבנו נחש ואינו
עובר על לאו ועשה שאם הוא עובר הרי כל דברי
חכמים הם כדברי תורה ממש וכמו שהקשה עליו

פרק א

בעינינו ע
הקבלה כ
בך הוא כ
ז"ל חרגו
למעשה
כדאיתא ו
שהתיר ח
דאיכא בר
האשה ו
בדבר ה
מתניתין
לזה הרב
הוקן כמצ
זה הוא כ
זדונו כרה
הסור מן
שלא יפסו
דבר ולא

ק"ת ס"ח

כ"ס ה"א אמרי

9

קונטרס דברי סופרים

צ

ולא היו ספיקות שבדבריהם ראויות להתיר אותן אלא מפני התנאי הזה שעשו בהן מתחלתן ואין אלו דברים הגונים ולא של עיקר עכ"ל.

(ד) ונראה מדברי הרמב"ן שחולק על הרמב"ם בשני דברים (א) דקראי דועשית ככל אשר יורוך ולא תסור לדעת הרמב"ם קאי קראי גם אמצות ואיסורין דרבנן ומשו"ה מתחייב זקן ממרא עליהן והרמב"ן סובר דלא קאי קראי דולא תסור רק על תורה שבע"פ שהיא דאורייתא ולא על של דבריהן כלל ואין זקן ממרא חייב על של דבריהן הא חדא ועוד, (ב) דנראה מדברי הרמב"ן ממה שהוכיח מדמצינו שבדבריהן קלין יותר מדאורייתא שלדבריו אין בדבריהן שום דאורייתא כלל דאם נאמר שהרמב"ן לא חלק על הרמב"ם רק לענין קראי דלא תסור אבל גם הוא מודה שנצטוינו מן התורה לשמוע לדברי חכמים מקרא או מסברא או מהלכה למשה מסיני א"כ הקושיות שהקשה על הרמב"ם מפני מה דבריהן קלין משל תורה נאמר לו ולטעמיה ג"כ יקשה זאת הקושיא בעצמה ומה ג"מ בזה אם נצטוינו לשמוע לדברי חכמים מקרא דלא תסור או מקרא אחרת או מהלכה למשה מסיני דגם בהלמ"ס אוליגן בספיקו לחומרא כמו שהביא שם הרמב"ן בעצמו מפ"ק דקידושין לענין ספק ערלה אלא ע"כ צ"ל לכאורה לדעת הרמב"ן שלא נצטוינו כלל מן התורה לשמוע לדברי חכמים.

(ט) ותימה גדולה לומר כן דא"כ מאיזה טעם אנו חייבין לשמוע להן ושלא לעבור על דבריהן אחרי שאין לנו שום צווי בתורה ע"ז לא מקרא ולא מהלכה ולא מסברא דאם נאמר שהסברא נותנת כן הדר הו"ל דאורייתא כדאמרינן בכל דוכתי הא ל"ל קרא סברא היא אלמא דסברא וקרא חד דינא להן.

(טז) והנה ביבמות דס"ב תניא ג' דברים עשה

(יז) ונראה דהא דהוסיף יום א' אינו אלא מדרבנן ומן התורה לא היתה מצות פרישה רק שני ימים והיום הג' היה מדרבנן וקרא או ק"ו דדריש הוא רק אסמכתא כדאמרינן בכל דוכתא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ומ"מ הסכימה דעתו לדעת המקום דכן היה גם רצון השי"ת אלא שלא ציווה ע"ז בציווי מפורש וא"כ י"ל דה"ה בכל המצות ואיסורין של דבריהן הסכימה דעתן לדעת המקום ולדוגמא כשאסרו שניות לעריות גם רצון השי"ת היה כן שנגזור על עצמנו שניות אלא שלא צוה ע"ז בתורה מפורש וז"ל הרמב"ם בס"פ כ"ד מהל' שבת אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הוזירו נביאים וצוו שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת היצבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר ק"ו שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפנה לפנה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהם שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח עכ"ל, ונראה דאין כונת הרמב"ם דבכה"ג עובר בעשה דלמען ינוח, דהך עשה אינה אלא בעושה מלאכות ואסורות בשבת ולא במטלטל אבנים מפנה לפנה אבל כונתו דזהו נגד רצון התורה אף דליכא אוהרה מפורשת ע"ז וכנ"ל.

[השמטה. לדברי הרמב"ם המובאין לעיל עיין רמב"ן בפ' אמור חמישי ספוק כ"ד שכתב שם שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה בשבת וי"ט אפילו מדברים שאינם מלאכה עיין שם בדבריו ואפשר לפרש כונת הרמב"ם עפ"י דברי הרמב"ן הג"ל וצ"ע].

למ"ד ביאה במקצ למצורע להכניס יז לו גם לכנוס כולו ה ביאת כולו דכתיב אבל ביאה במקצ מהיקשא גמר לה כתב הר"ן ס"ק ד מדרשא אע"פ שז מפורש בקרא בהו הוא מפורש במן דפ"ט. וכל המקודש קודמת לאשם מפני ועל היסוד ועי"ש באשם צריך יסוד בקרא ובאשם אי מקודש לגבי אשם דט"ו ד"ה אמר קו באלה פי' דלא כה נגאל בשש נמכר בקרא שנגאל ו וה"נ אמרינן בס עי"ש.

(כ) וטעמו שי שאנו רואין שה מחבירו מסתמא פי' חיי שרה א אבות לפני המק פרשתו של אל פעמים והרבה ברמיזה הרי שו יותר חשוב לס יותר וא"כ כל א כלל אפילו בר חכמים שכך א יתר ודרבנן ו